MAATALOUS

Miten tuotantokustannukset voisivat siirtyä ketjussa eteenpäin, kun tuottajilla ei ole mitään roolia neuvotteluissa? **TEIJA KETOLA**

PASI LEINO

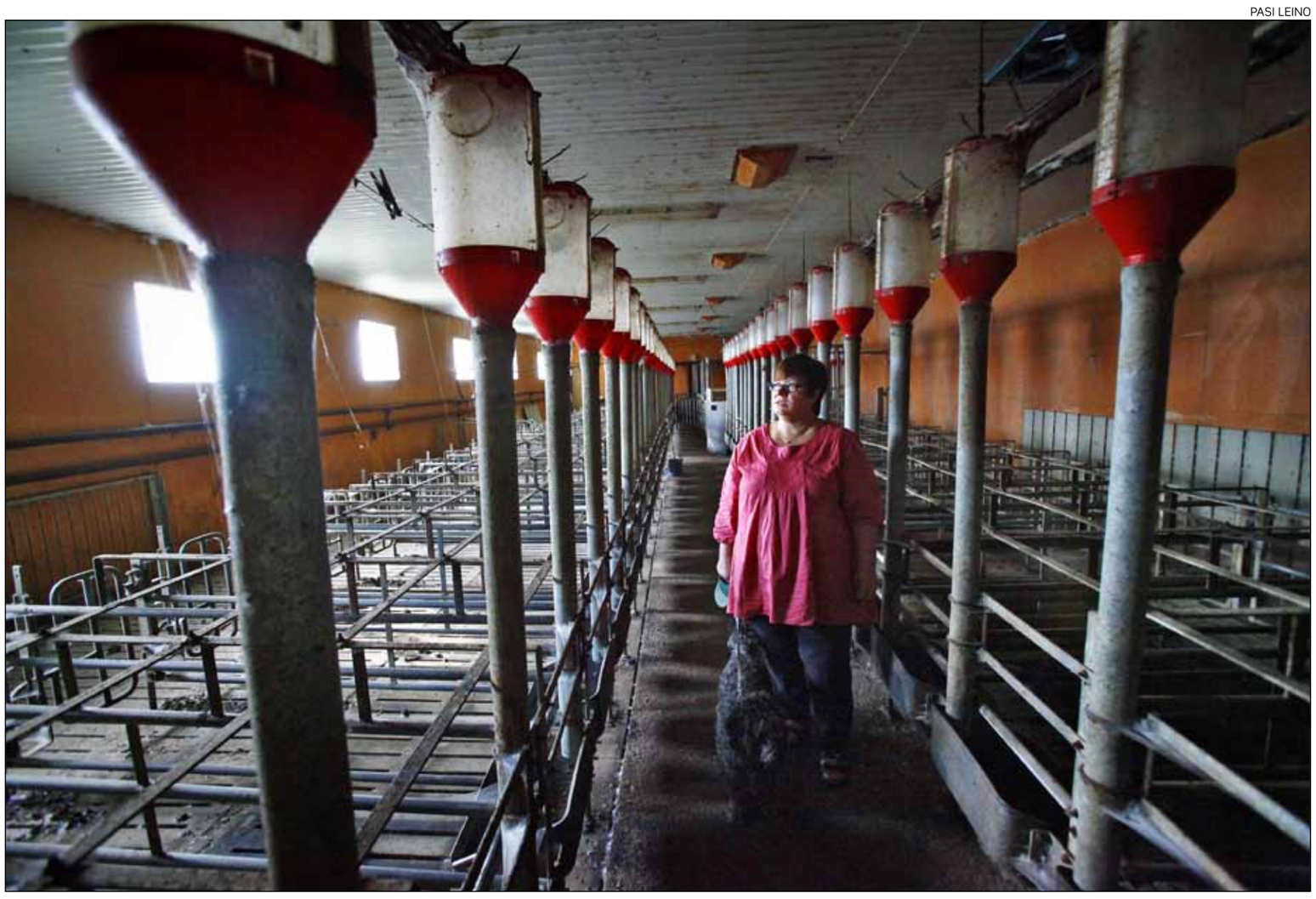

Teija Ketola tekee edelleen surutyötä sikalan lopettamisen takia.

Emakkosikalassa huutaa hyytävä hiljaisuus

Paimiolaisen emakkosikalan ovi on menossa lopullisesti säppiin. Kannattamaton tuotanto on ajettu alas.

PAIMIO (MT)
Paksuilla hämähäkinverkoilla emakkosikalan karsinoissa, seinillä ja kahvoissa on karua kerrottavaa. Niiden kertomuksen vahvistaa toimiston pysähtynyt seinäkello.

Tuotanto on paimiolaisella sikatilalla käytännössä lopetettu. Tulevaisuutta ei enää ole.

Vielä pari vuotta sitten ruokaansa odottavat siat kiljuivat tervehdystään sikalaan astuneelle sianlihantuottajalle **Teija Ketolalle**. Nyt vastassa on enää hyytävä hiljaisuus.

Ketola kertoo, ettei ole käynyt koko rakennuksessa sen jälkeen, kun viimeiset eläimet sieltä lähtivät.

”En ole pystynyt. Niin pahalta tämä kaikki tuntuu”, hän kertoo. ”Ja tuntuu yhä edelleen.”

”Rakastin tätä työtä, mutta jatkaminen kävi mahdottomaksi. Se oli ainoa keino pitää sikala pystyssä, että isäntä lähti tilan ulkopuolelle töihin. Hänen työllään rahoitimme tuotannon.”

Sukupolvenvaihdosta ei enää tullut

Toinen Ketolan pojista olisi vielä pari vuotta sitten ollut kiinnostunut jatkamaan tilaa vanhempiensa jälkeen.

”Kuka haluaa antaa tällaisen kuorman lapsensa kannettavaksi? Aivan ilmaiseksikaan tilaa ei voi antaa eteenpäin, ja isojen velkojen maksuun tilan tuotto ei ikinä riitä.”

Poika oli teettänyt sukupolvenvaihdosta varten laskelmat, jotka osoittivat tilanteen vakavuuden.

”Rahoittaakseen emakoiden pitämisen hänen olisi pitänyt käydä vuorotyössä. Silti olisi tehnyt tiukkaa.”

Kaiken päälle olisi tullut vielä hallinnon tuomat lisälaskut: vuoden 2013 sikojen hyvinvointiasetuksen tiukkenevat määräykset pakollisine investointeineen, ja vuoden 2014 tukipolitiikkauudistus.

”Miten voi edes laskea kannattavuutta, kun ei tiedä lainkaan, millaisia tukia tuotannolle maksetaan kahden vuoden päästä!”

Joku vetää häikäilemättömästi välistä

Ketola lataa lukuja pöytään.

”Porsas maksaa 70 euroa plus alv. Sitä pitää ruokkia rehulla, joka maksaa jo yli 200 euroa tonnilta. Päälle tulee tiiviste, joka on kallistunut valtavasti.”

Kun siat ovat lähteneet teurastamoon, tuottajan tilille tulee 1,40 euroa kilolta.

”Ja kun menen viikon päästä kauppaan, sama liha maksaa palvattuna 18 euroa kilolta – tarjouksessa! Kyllä siinä jotkut vetävät todella häikäilemättömästi välistä.”

Viime päivinä sikatilojen painajaista on yritetty sysätä vähittäiskaupan niskaan. Ketola ei kiistä, etteikö sekin olisi tilanteeseen osasyyllinen.

Teurastamot ovat epäluotettava kumppani

Ketolan mielestä teurastamoita ei kuitenkaan pidä päästää liian helpolla.

”Teurastamo on ollut tuottajille hyvin epäluotettava kumppani. Esimerkiksi julkisuuteen kerrotut ostohinnat eivät ole pitäneet paikkaansa kuin osittain. Kun toimitin teurastamoon 50 lihasikaa, minulle maksettiin luvattu hinta vain yhdestä. Kaikkien muiden ostohintaa oli nipistetty, ja hintahaitari oli todella suuri.”

Kaupan ja teollisuuden neuvottelukäytäntökin saa Ketolalta kyytiä.

”Miten tuotantokustannukset voisivat siirtyä ketjussa eteenpäin, kun tuottajilla ei ole mitään roolia neuvotteluissa?” hän kysyy.

Osasyy on Ketolan mukaan myös hallinnossa. Hänen mukaansa viranomaiset vain voivottelevat ja levittelevät käsiään, kun tukipolitiikkaan ja kotimaiseen byrokratiaan yritetään saada kohtuullisuutta.

”Nykyinen politiikka ohjaa tukieurotkin kokonaan ketjussa ylempänä olevien taskuihin. Kyllä tuotantopanosten myyjät ja lihasian ostaja tietävät ihan täsmälleen, montako euroa viljelijä tukea saa. Kyllä se hintoihin siirretään.”

Seiniä maksetaan yhä isännän palkasta

Omalta osaltaan Ketola on raskaan ratkaisunsa tehnyt. Hän tietää, ettei paluuta vanhaan enää ole.

Hän suree nyt ennen muuta kaikkien niiden viljelijöiden puolesta, jotka investointeihin otettu valtava velka pakottaa jatkamaan.

”Meidän onnemme on se, ettei meidän tilalla ole tehty niin raskaita investointeja kuin monilla muilla tiloilla.”

Siitä huolimatta Ketolallakin on ”sikalan seiniä” yhä maksamatta.

”Niitä velkoja me nyt maksamme isännän palkalla.”

JUHANI REKU

Rehu noussut 50 senttiä lihakilolta, tuottajahinta 27 senttiä

Viljan ja soijan roima kallistuminen on heikentänyt lihantuotannon kannattavuutta. Suurin merkitys on ohran hinnalla, joka on kaksinkertaistunut 2,5 vuodessa samaan aikaan kun sianlihan tuottajahinta on noussut vain kuudesosan.

MTK:n laskelmien mukaan sianlihan tuotantokustannukset ovat nousseet noin 55 senttiä kilolta vuoden 2010 alusta elokuun puoliväliin.

Samaan aikaan tuottajan sianlihasta saama keskihinta on noussut vain 27 senttiä kilolta Tiken tilastojen mukaan (139 sentistä 166 senttiin).

Tuotantokustannusten nousu koostuu MTK:n mukaan pääasiassa ohran ja soijan hinnan noususta. Lisäksi vaikuttavat polttoaineiden hinnan korotukset ja yleiskustannukset.

Ohran vaikutus kaksi kolmasosaa

Ohran hinta oli 2010 tammikuussa 96 euroa tonnilta (9,6 senttiä kilolta) ja tämän vuoden elokuussa 205 euroa (20,5 senttiä).

Soijan hinta nousi samana ajankohtana 300 eurosta tonnilta (30 sentistä kilolta) 550 euroon (55 senttiin).

Tuotettavaan lihakiloon kuluu keskimäärin 3,5 kiloa ohraa ja puoli kiloa soijaa.

Siten ohran hinnan 11 sentin hinnan nousu nostaa lihakilon hintaa 38,5 senttiä (3,5 x 11) ja soijan 12,5 senttiä (0,5x25).

Soijan ja ohran hinnan nousu on siten lisännyt ruokintakustannuksia 51 senttiä tuotetulta lihakilolta.

Polttoöljy ylös 42 senttiä litralta

Polttoöljyn hinta oli vuoden 2010 tammikuussa 68 senttiä litralta ja 2012 heinäkuussa 110 senttiä. Polttoöljyä kuluu 850 emakon sikalassa 100 000 litraa vuodessa.

Emakkoa kohti tulee 23 porsasta, jolloin sikaa kohti polttoöljykustannus on noussut 215 senttiä ja lihakiloa kohti 2,6 senttiä.

Yleiskustannusten vaikutus lihan hintaan on 1,5 senttiä kilolta.

JOUKO KYYTSÖNEN

Rehun hintaan vaikuttavat tekijät

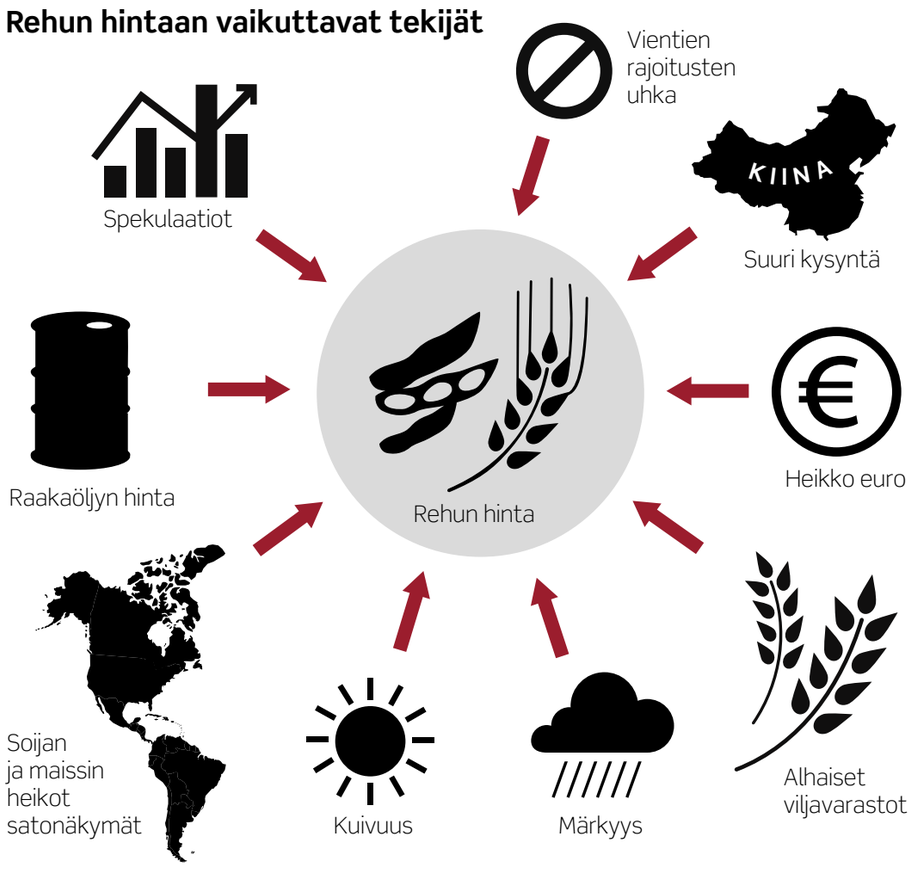

Rehun hinta senttiä kilo

	1/2010	8/2012	muutos
Ohra	10	21	11
Soija	30	55	25

Rehun tarve ja hinta lihakiloa kohti

Lihakiloa kohti tarvitaan 3,5kg ohraa ja 0,5kg soijaa

Ohra	3,5 × 11 senttiä = 38,5 senttiä
Soija	0,5 × 25 senttiä = 12,5 senttiä
	Yhteensä = 51 senttiä

Hintojen muutos 2010–2012

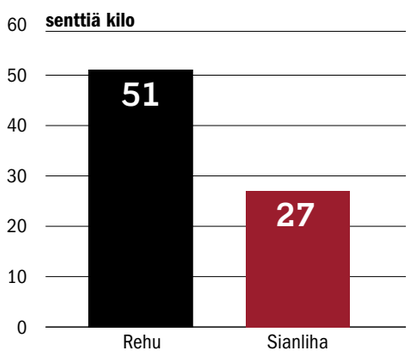

Lähde: MTK Grafiikka: Veera Lindholm

Sianlihaa tuodaan Suomeen yhä enemmän

MTK:n sikajaoston puheenjohtajan **Kalle Vähä-Piikkiön** mukaan sianlihan hinnankorotuksilla on todella kiire. ”Kahden kuukauden päästä teurastetaan jo niitä sikoja, jotka on ruokittu pelkästään kalliilla rehulla.”

Hänen mielestään teurastamot jatkavat edelleen ”peliään” markkinaosuuksista. ”Se pitäisi lopettaa välittömästi.”

Jaoston keskiviikkoisessa kokouksessa läsnä ollut Raisioagron kaupallinen johtaja **Bengt-Erik Rosin** puolestaan hämmästelee sitä, miten lihateollisuus voi tehdä kaupan kanssa pitkiä toimitussopimuksia ilman, että niihin sisältyy hinnantarkastuspisteitä.

”Jos me olisimme tehneet sellaisia sopimuksia, olisimme kaatuneet jo ajat sitten.”

Rosin mukaan Raisiolla pitkienkin toimitussopimusten hintoja tarkastetaan aika ajoin.

Tuonti lisääntyy jatkuvasti

Toimitusjohtaja **Anne Kallinen** Suomen Gallup Elintarviketiedosta toteaa, että yhä suurempi osuus Suomessa myytävästä sian- ja naudanlihasta on tuontia. Hieman alle viidennes alkuvuoden aikana kulutetusta sianlihasta oli tuontilihaa.

”Osuus on sama kuin elintarviketyöläisten lakon aikaan vuoden 2010 keväällä. Vuosi sitten osuus oli 14 prosenttia.”

Samaan aikaan kotimainen sianlihan tuotanto on pudonnut viisi prosenttia. Tuotannossa olevia tiloja on tänä vuonna 10 prosenttia vähemmän kuin viime vuonna.

”Emakoita pitävien tilojen määrä on vähentynyt Tiken mukaan 14 prosenttia ja emakoiden määrä seitsemän prosenttia.”

Tuontimäärät ovat kasvaneet varsinkin Saksasta, josta tuodaan tällä hetkellä kaksi kertaa enemmän sianlihaa kuin vuotta aiemmin.

”Tuonnin lisäys pitää huolen siitä, että lihasta on tarjontaa enemmän kuin kysyntää”, sanoo MTK:n kotieläinasiamies **Jukka Rantala**.

Vaikka kuluttajat vakuuttavat trendikyselyissä suosivansa kotimaista lihaa, ostopäätöstä tehtäessä tilanne saattaa olla toisin, Kallinen muistuttaa. ”Ostopäätös tehdään todella nopeasti. Kun tarjolla on vaihtoehtoja, hyvät periaatteet voivat unohtua.”

Hinta vaikuttaa ostopäätökseen, mutta hinnan noususta huolimatta lihan kulutus on kasvanut kolmen prosentin vuosivauhtia vuodesta 2010 lähtien.

”Tosiasiassa lihan hinta on laskenut huomattavasti suhteutettuna kuluttajien ostovoimaan. Kun lihan hintaa suhteessa ostovoimaan vuonna 1995 merkitään suhdeluvulla sata, vuonna 2012 suhdeluku on enää 75.”

Lihantuottajan osuus on kehittynyt toisin, huomauttaa Vähä-Piikkiö. ”Sen osoittaa tuottaja- ja kuluttajahintojen vertailu. Viimeisen vuoden aikana sianlihan kuluttajahinta on noussut 14 prosenttia, tuottajahinnat vain 7 prosenttia.”

Tuotekehitys unohtunut

Sikajaoston jäsenen, ilmajokelaisen **Tero Ojalan** mielestä Keskon toimitusjohtajan **Matti Halmesmäen** keskiviikkoisessa Maaseudun Tulevaisuudessa esittämä kritiikki lihatalojen tuotekehityksestä on paikallaan.

”Ei ole näkynyt kaupoissa uusia tuotteita. Ei edes uusia marinadeja”, hän napauttaa.

JUHANI REKU

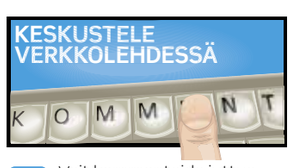

Voit kommentoida juttua Maaseudun Tulevaisuuden verkkolehdessä osoitteessa *www.maaseuduntulevaisuus.fi.*

Rehukauppias ei uskalla luvata helpompaa huomista

MTK:n sikajaoston kokouksessa keskiviikkona vieraillut Raisioagron kaupallinen johtaja **Bengt-Erik Rosin** pahoitteli puheenvuoronsa aluksi, että rehujen hintakehityksestä hänellä on vain synkkää kerrottavaa.

”Kotimaisen viljasadon valkuaisen pelätään jäävän alhaiseksi, kun typpi on huuhtoutunut märiltä pelloilta. Matala valkuaispitoisuus aiheuttaisi rehuteollisuudelle lisäkustannuksia, sillä kohonneiden viljakustannusten päälle. Alhaista valkuaista paikkaamaan tarvitaan enemmän valkuaista, jonka hinta on niin ikään ollut kesästä lähtien rajussa nousussa.”

Soijalla jo lähtöhinta oli korkea, sillä sen hinta ei viljojen tavoin laskenut edellisen, vuosien 2007–2008 ruokakriisien jälkeen.

Soija on sianlihan tuotannossa yhä tärkeämpi valkuaislähde. Sen hinta heijastuu siksi voimakkaasti rehujen hintaan.

”Raisio pyrkii määrätietoisesti vähentämään teollisuuden riippuvuutta tuontivalkuaisesta.”

Viljaa ei ole Suomessa vielä juurikaan puitu, joten sadon laatu on edelleen arvoitus. Määrässä on alueellisia vaihteluita, mutta huippusatoa ei odoteta juuri missään päin Suomea, Rosin muistuttaa.

”Määrältään sato riittää kyllä täyttämään Suomen oman tarpeen. Iso kysymys kuitenkin on, miten hinta käyttäytyy ja paljonko vientiin menevästä viljasta maksetaan.”

Raision asema viljamarkkinoilla on varsin ristiriitainen, sillä se ostaa viljan omilta sopimustuottajiltaan.

”Sopimustuottajat odottavat viljasta mahdollisimman hyvää hintaa, rehun ostajat taas mahdollisimman edullista rehua.”

Hinnankorotuksia jälleen näköpiirissä

Sikarehujen hintoja on kesän mittaan korotettu jo kohonneiden raaka-ainekustannusten imussa. Esimerkiksi Raisioagron loppukasvatustäysrehujen hinnat ovat nousseet kesästä noin 40 euroa tonnilta, tiineysrehun 30 euroa tonnilta ja yhdistelmätiivisteen noin 70 euroa tonnilta.

”Lisää korotuksia on jo tiedossa. Täysrehujen hinnat nousevat noin 20 euroa ja tiivisteiden noin 25 euroa heti kuun vaihteessa.”

Rosinin mukaan viljan hintojen voimakas lasku näkyisi melko nopeasti rehujen hinnassa.

Soijan hinnan lasku sen sijaan vaikuttaisi viiveellä. Soijan ostopäätöksestä sen käyttöajankohtaan kuluu pidempi aika kuin viljalla.

Rosin tosin korostaa, että viljankin mahdollinen hinnan lasku siirtyy rehujen hintaan vain siinä tapauksessa, että viljelijät todella myyvät viljaa rehuteollisuudelle.

”Hinnan lisäksi täytyy katsoa, kuinka paljon viljaa myydään.”

JUHANI REKU

”Kustannusten nousu pakko saada tuottajahintoihin”

Lihantuottajien asema käy päivä päivältä tukalammaksi, Itä-Suomen MTK-liittojen lihavaliokunta toteaa tiedotteessaan. Kannattamattoman tuotannon alasajo on alkanut ja se kiihtyy, jos alalle ei saada pikaista korjausta.

Valiokunta on listannut toimia, joilla liha-alan kannattavuuskriisi voitaisiin korjata.

Suomeen tarvitaan pikaisia lainsäädännöllisiä toimia, joilla turvataan tasavertainen neuvotteluasema viljelijöille eri tuotantosektoreilla.

Ongelmia on monessa kohtaa ketjua.

Lihatalojen ja tuottajien väliset sopimukset eivät tunne kustannusklausuulia. Tuottajille ei korvata tuotantokustannusten nousua, joten riskit jäävät kokonaan tuottajille.

Käytännössä tuottajat eivät myöskään pysty kilpailuttamaan teurastamoja.

Lihatalojen pistehinnoittelulla on keskitetty lihantuotantoa suuriin yksiköihin.

Tuottajien ja teollisuuden väliset tuotantosopimukset on neuvoteltava uudestaan niin, että sopimukset ovat kohtuulliset kummallekin osapuolelle, valiokunta vaatii. Lailla tuottaja- ja toimialaorganisaatioista on tehtävä mahdolliseksi kehittää tuottajien ja teurastamojen sopimuksia niin, että niissä voidaan sopia hintaraameista ja toimitusmääristä.

> Valiokunta haluaa alkuperämerkinnät selvästi esiin myös ravintoloiden käyttämään lihaan.

Lihateollisuuden ja kaupan sopimuskäytäntöä on kehitettävä niin, että toimitussopimuksiin sisällytetään kumpaakin osapuolta normaalioloissa sitovat toimitusmäärät sekä alkutuotannon rehujen ja koko ketjussa käytettävän energian nopeita hinnannousuja kompensoivat klausuulit.

Kaupan ja teollisuuden on käynnistettävä heti uudet neuvottelut syksyn ja talven lihantoimitusten hinnoista, valiokunta vaatii. Pitkät toimitussopimukset on avattava ja lihan ostohintaan saatava kustannusten nousua vastaavat korotukset.

Lisäksi valiokunta haluaa alkuperämerkinnät selvästi esiin kaikkiin lihaa sisältäviin elintarvikkeisiin – myös ravintoloiden ja suurkeittiöiden käyttämään lihaan ja lihavalmisteisiin.

Osittain tuottajien omistamien lihatalojen, Atrian ja HK:n, on vahvistettava markkinavoimaa. Tarvittaessa kilpailulainsäädäntöä tulee muuttaa niin, ettei se estä kotimaisen tuotannon yhteistyötä ja kilpailukykyä kansainvälisillä lihamarkkinoilla, valiokunta korostaa.

SATU LEHTONEN